

Flamman

NUMMER 30 • 1 AUGUSTI 2024 • GRUNDAD I MALMFÄKTEN 1906

Urfolkligt

Festivalen norr om
polcirkeln där alla är polare.

Samisk kulturfestival skyr inte politiken

Norr om polcirkeln samlas människor från Australien till Sápmi för en av världens största urfolksfestivaler. Mellan dj-set och konstutställningar diskuterar deltagarna hur kolonialismen fortsätter att påverka deras liv.

AV GABRIEL KUHN

Det är midnatt, solen lyser. Hårda beats kommer från stora scenen, som har intagits av DJ Shub, gudfadern av mikrogenren *powwowstep*, där elektronisk dansmusik blandas med urfolks musikaliska traditioner. För sista gången i år strömmar människor från alla delar av festivalområdet till dess hjärta mitt i dalgången. Gräsmattan framför scenen blir till dansgolv, med spralliga ungdomar och förtjusta besökare i medelåldern som återupplever sin ungdom. Ett gäng konstaterar att det här var häftigare än alla rejvfester de har varit på. Några timmar senare är årets Riddu Riddu slut.

Festivalen äger rum i Kåfjords kommun, 100 kilometer öster om Tromsø, och är en av

världens största urfolksfestivaler. Början var blygsam. År 1991 arrangerade en grupp samiska ungdomar "kultur dagar" i kommunen, vilket deltagare beskriver som en grillfest med lite musik. I dag samlar festivalen flera tusen besökare. Utöver konserter finns det filmvisningar,

När skyltar med samiska ortnamn dök upp sköt människor på dem tills namnen inte längre syntes.

BRA DRAG

I årets festival medverkar dragshowen Indigenous Drag Excellence XXL, med artister från tre kontinenter.

konstutställningar, panelsamtal, kurser i samiska och hantverk samt en egen barnfestival.

Många av Kåfjords invånare räknas som sjösamer, likt majoriteten av Norges samiska befolkning. Sjösamer drabbades särskilt hårt av den så kallade förnorskningen som kungen Harald V officiellt bad om ursäkt för år 1997. Initiativtagarna till Riddu Riddu ville återuppliva områdets samiska kultur, med inspiration från den samiska proteströrelsen mot Altakraftverket i slutet på 1970-talet, då samer ockuperade torget utanför Stortinget i Oslo. Riddu Riddu är nordsamiskt och betyder "liten storm vid kusten".

Kommunens icke-samiska befolkning var skeptisk i början. När skyltar med samiska ortnamn dök upp sköt människor på dem tills namnen inte längre syntes. Men festivalens framgångar kunde inte stoppas. Det kom allt fler besökare och snart flyttades evenemanget till ett större område där det idag finns en permanent scen, kåtor, ett långhus av nordamerikanska urfolket Nisga'a som används för filmvisningar och Centret för nordliga folk med

GLÄDJE

En åskådare dansar med till musiken.

mötesrum, bibliotek och kultursal.

Festivalen känns som en blandning av familjeträff, torgdag och rockfestival. På marknaden säljs knivar, renkött och kläder med festivalens logotyp. Samer i kolt minglar med normmän i friluftskläder, studenter som läser urfolksstudier på Tromsøs universitet och volontärer från hela världen, inklusive Colombia och Brasilien. Artisterna som hade rest längst var metalbandet Shepherd's Reign, vars medlemmar bor i Nya Zeeland och har sina rötter främst i Samoa.

De internationella gästerna är viktiga för festivalen. Jeremy Dutcher, som tillhör Wolastoqiyik-folket i Kanada, gästade Riddu Riddu för andra gången. Hans aktuella skiva *Motewolonuwok* är nominerad till Kanadas Polaris Music Prize för årets bästa album.

Dutcher pratar varmt om Riddu Riddu:

– Festivalen är unik. Den firar urfolk världen över. Det finns mycket kraft i när vi samlas på detta sätt. Vi skapar ett mikrokosmos som är finare än det vi ser utanför. Det visar hur världen kunde se ut, säger han till Flamman.

Varje år utser festivalledningen ett nordligt urfolk som får särskild uppmärksamhet. I år står queert urfolk i centrum. Festivalchefen Sajje Solbakk förklarar valet för Flamman:

– Vi har hört från flera urfolkskonstnärer att de inte hade samma möjlighet att leva av konsten som icke-queera har. Det berörde mig, och som en av de största arrangörerna i Sápmi känner jag att vi har ett ansvar för att göra queera urfolkskonstnärer mer synliga.

I årets program finns bland annat drags-howen Indigenous Drag Excellence XXL, med artister från tre kontinenter.

Sápmi hade två av sina största artister på plats. Mari Boine har varit en musikalisk ambassadör för Sápmi i många år. Ella Marie Hætta Isaksen är det mest kända ansiktet för en ny generation av samiska aktivister. Hon gjorde sin solodebut under årets festival efter att ha spelat flera år med bandet Isák. Isaksen spelar också huvudrollen i filmen *Ellos eatnu – Låt älven leva*, som handlar om protesterna mot Altakraftverket. Isaksen var med när olje- och energiministeriet i Oslo ockuperades under våren 2023 i protest mot vindkraftsanläggningarna på halvön Fosen, som enligt en uppmärksamdom i Norges högsta domstol kränker samernas rättigheter

”Vi skapar ett mikrokosmos som är finare än det vi ser utanför. Det visar hur världen kunde se ut.”

som urfolk. Under hennes uppträdande på festivalen visade storskärmen bakom henne bilder från protestaktionerna.

När Flamman pratar med Isaksen under festivalen säger hon att Riddu Riddu har ”förändrat spelreglerna totalt” för det sjösamiska samhället.

– Riddu Riddu har etablerat sig både som en viktig mötesplats för urfolk och en viktig scen för samiska artister att visa upp sig. Det är kul att det blev så, med tanke på att den startades som ett litet evenemang arrangerat av ungdomar.

Politiken är ständigt närvarande under festivalen. Alldeles för närvarande, menar somliga. Under förra årets festival uppstod en debatt kring den kurs i civil olydnad som anordnades på festivalområdet. Enligt Sajje Solbakk var kursen egentligen inget nytt, men den annonserades mer öppet för att skapa debatt.

– Vi kände att det var viktigt eftersom civil olydnad präglar våra ungdomars liv i så stor grad.

Att festivalen alltid har varit politiskt finns det inget tvivel om, menar Solbakk.

– Riddu Riddu startade som en aktiviströrelse och har fortsatt att vara det. Hela själen hos festivalen är det samepolitiska. Vi tar tempen på det som sker i vårt eget samhälle och tar det ett steg framåt.

Isaksen deltog också i ett panelsamtal med aktivistveteranen Niillas Somby, som var en drivande figur i protesterna mot Altakraftverket. Han förlorade en arm och ett öga under en misslyckad aktion vid en bro som ledde till byggarbetsplatsen. Sprängladdningen som hade transporterats på snöskoter exploderade för tidigt.

I väntan på rättegången lyckades Somby fly Norge. Med hjälp av ett internationellt nätverk av urfolksaktivister tog han sig till Kanada, där han gömdes och adopterades av urfolket Nuxalk. Han återvände till Norge bara några år senare när det stod klart att han inte skulle vara tvungen att avtjäna ett långt fängelsestraff.

I den fullsatta kultursalen i Centret for nordliga folk pratar Isaksen och Somby om hur den samiska proteströrelsen lever vidare genom olika generationer. Somby visar sig kritisk mot utvecklingarna efter proteströrelsen mot Altakraftverket. Han tycker inte att samerna har vunnit så mycket som det ofta framställs, utan att samiska politiker har blivit lurade. Samer saknar fortfarande kontroll över sina marker

ORJAN MARINKATTI BERTELSEN

och de samiska parlamenten har ingen politisk makt.

Isaksen berättar att det var en stor sorg när hon på lediga dagar under inspelningen av *Låt älven leva* åkte till protestlägret mot den planerade koppargruvan i Repparfjorden. "Det kändes som att inget hade ändrats." Somby menar att det som ger honom hopp är den nya generationen av samiska aktivister.

Trots att politiken är central för festivalen är det ingen brist på festandet. Mitt i juli blir det svårt att avgöra vilken tid det är norr om polarcirkeln. Den som kryper ur sitt tält klockan sju på morgonen träffar knappt några nyvakna människor, men desto fler som aldrig ens har lagt sig. Många sitter vid lägereldar hela natten, spelar musik, pratar och skrattar. Behöver man en god natts sömn får man dra till familjecampingen en bit utanför själva festivalområdet.

Ett viktigt samtalsämne under festivalen var den

"gröna kolonialismen" som diskuteras flitigt inom samiska kretsar även i Sverige. Aktivister menar att Sápmis kolonisering fortsätter under täckmanteln av den gröna omställningen. Det gäller vindkraftsanläggningar lika mycket som gruvor som ska utvinna material för bilbatterier eller solpaneler.

I Sverige utlovas ett ekonomiskt uppsving med tiotusentals nya jobb på grund av industrisatsningar som Northvolt i Skellefteå, och Norrlands befolkning förväntas öka med 100 000. Jättefynden av sällsynta jordartsmetaller i LKAB:s gruva i Kiruna ska dessutom bidra till att Europas gröna omställning blir mindre beroende av Kina.

Samiska aktivister menar dock att detta tränger bort renskötarna från sina traditionella betesmarker. Ella Marie Hætta Isaksen reagerar starkt på argumenten.

– Jag tar illa vid mig. Demokratin urholkas när en minoritet inte ska ha betydelse just för att den är en minoritet. Det är fortsättningen av assimilationspolitiken. Det blir också groteskt: först går de nordiska staterna så långt med att utrota det samis-

SÄLLSKAP

På campingen finns utrymme för samtal.

ka folket att det inte finns många renskötare kvar i vissa områden, och sen säger de, "Okej, nu när ni är så få, så kan vi lika gärna avveckla hela grejen."

I Norge har sametinget precis stämt den norska regeringen över den så kallade elektrifieringen av Melkøya nordväst om Hammerfest. Nästan hela ön täcks av en naturgasterminal som regeringen menar behöver mer energi. Sametinget är rädda för enorma ingrepp i området. Det kommer utan tvekan att diskuteras på Riddu Riddu 2025. Precis som det kommer att dansas och festas. 🍷

"Demokratin urholkas när en minoritet inte ska ha betydelse just för att den är en minoritet. Det är fortsättningen av assimilationspolitiken."